YUNOGOGIKA PEDAGOGIKANING ALOHIDA SOHASI SIFATIDA

Komilov M.R.,GDPI talaba

Annotatsiya: ushbu maqolada yunogogika fan sifatida pedagogikadan qachon ajrab chiqganligi, yunogogikaning maqsad va vazifalari nimalardan iborat ekanligi bayon qilingan.

Kalit so‘zlar: yunogogika, pedagogika, yoshlar, talim, maqsad, vazifa, mustaqil, ijtimoiy,shaxs.

Аннотация: в данной статье рассказывается, когда юногогика как наука отделилась от педагогики, каковы цели и задачи юногогики

Ключевые слова: Юногогика, педагогика, молодежь, образование, цель, задача, самостоятельная, социальная, личность

Abstract: this article describes when junogogy as a science was separated from pedagogy, what are the goals and tasks of junogogy.

Key words: yonogogy, pedagogy, young people, education, goal, task, independent, social, person.

Pedagogik (grekcha "paido" bola "gogos"yetaklo‘vchi) atamasi qadimiy bo‘lib, bola yetaklovchi“ degan ma’noni bildiruvchi grekcha „paydogogos“ so‘zidan kelib chiqqan. Tarixiy manbalarning ko‘rsatishicha, qadimgi Yunonistonda o‘z xo‘jayinining bolalarini sayr qildirgan, ehtiyot qilgan, harbiy mahoratni o‘rgatgan tarbiyachini, ya’ni qullarni „pedagog“ (bola yetaklovchi) deb atashgan. Keyinchalik esa, maxsus o‘qitilgan va pedagoglikni o‘ziga kasb qilib olgan kishilarni pedagog deb atay boshlashgan.

XVII asr boshlariga kelib pedagogika mustaqil fan sifatida rivojlana boshlaydi. Inson va uni shakillantirishga doir fan sifatida pedagogika falsafa, etika, estetika, madaniyatshunoslik, psixologiya, siyosatshunoslik, tarix, adabiyot, tibbiyot fanlari bilan uzviy ravishda bog‘liq.

Pedagogika keng tarmoqli fan sanaladi. Pedagogikaning tarkibiga ijtimoiy pedagogika, oila pedagogikasi, xalq pedagogikasi, pedagogik kompitentlik, pedagogik innovatika va shu kabi qator fanlar kirgan. Vaqtlar o‘tishi bilan bu tarmoqlar mustaqil ya’ni alohida bir fan sifatida pedagogikaning tarkibidan ajralib chiqishni boshlagan. Shu qatorda pedagogikaning tarkibida bo‘lgan muhim bir yo‘nalish, yoshlar talim tarbiyasi bilan shug‘illanish ham "Yunogogika" nomi ostida alohida fan sifatida pedagogikadan ajralib chiqdi.

Yunogogika o‘smirlik davridagi shaxsga shaxsiy o‘zini o‘zi belgilash va uning ijtimoiy yo‘naltirilgan tafakkurini shakllantirish jarayonida pedagogik ta’sirni

o‘rganadigan, shuningdek, o‘g‘il va qizlarning ijtimoiylashuvi va tarbiyasi jarayonlariga xizmat qiluvchi pedagogika sohasi sifatida ta’riflanadi.

Yunogogikaning pedagogikadan ajralib chiqish jarayoni xx asrning uchinchi choragida o‘zining cho‘qqisiga erishadi.Shunday qilib xx asrning uchinchi choragida yunogogika mustaqil fan maqomini oladi.

I. S. Konning asarlari yoshlik fanini rivojlantirish uchun uslubiy ahamiyatga ega. Kon "Yoshlar ijtimoiy muammo sifatida" (1965) maqolasidan boshlab, yoshlik fenomeni va uning madaniyatini faol o‘rgandi.[44] 1960-yillardagi “talabalar inqilobi” haqidagi asarlari, yoshlar harakatining mohiyatini yaxshiroq tushunishga va SSSRda sodir bo‘layotgan jarayonlar bilan o‘xshashliklarni topishga imkon berdi. Yoshlar madaniyatini faqat deviant xulq-atvor shakli, mohiyatiga ko‘ra kriminogen deb hisoblagan ko‘pgina sovet tadqiqotchilaridan farqli o‘laroq, Kon tarixiy va antropologik ma’lumotlarga va yoshlikni hayotning alohida bosqichi sifatida tushunishga tayangan holda, yoshlik madaniyatining paydo bo‘lish naqshini ta’kidladi. Yoshlar submadaniyati, kattalar jamiyatida qabul qilinganidan farq qiladi, bu yoshlarga dialogik yondashuv zarurligini keltirib chiqaradi.

Yangi ming yillik boshlariga kelib yunogogika fanining nazariy va uslubiy asoslari shakllandi. Biroq, uning ob’ekti va predmeti to‘g‘risidagi munozara faqat o‘ziga xos, o‘tkir, shaxsiy muammolar: jinoyatchilik, giyohvandlik va o‘z joniga qasd qilishning ko‘payishi, yoshlar salomatligining yomonlashishi, ijtimoiy etimlik va uysizlik, bolalarga nisbatan zo‘ravonlik haqida ma’lumot paydo bo‘lganda boshlandi. Oilalar, yoshlarning ishsizligi, ahloqiy buzuqlik, yosh avlodning ma’naviyatining yo‘qligi va ijtimoiy befarqligi, yigit-qizlarning mehnatga munosabatidagi deformatsiyalar va shu kabilar bunga asos bo‘ldi. Yunogogika ijtimoiy amaliyotni yoshlarga pedagogik ta’sir ko‘rsatishning samarali vositalari bilan ta’minlashi lozim. Ular bilan maxsus tashkil etilgan ish jarayonida ularning ijtimoiy etukligini oshirish va barkamol shaxs sifatida shakillanishida yordam ko‘rsatish lozim.

Yunogogika fanining ob’ekti - bu yoshlarga maqsadli ta’sir qilish jarayonini o‘rganish, uning maqsadi ularning etarli ijtimoiy, aqliy va jismoniy rivojlanishi. Yoshlik ob’ektini ko‘rib chiqish bilan bog‘liq holda, yoshlar o‘rtasida yosh chegaralarini aniqlash zarurati tug‘iladi. Mutaxassislarning fikriga ko‘ra, yoshlar bilan ishlash ob’ekti yoshlarning quyidagi toifalari bo‘lishi kerak:

• o‘smirlar (1–17 yosh);
• yoshlar (18-30).

Yunogogika fanining predmeti 14 yoshdan 30 yoshgacha bo‘lgan yoshlarni munosib rivojlantirishga qaratilgan ijtimoiy-pedagogik faoliyatdir. Yunogogika - bu yosh shaxsning ijtimoiy rivojlanishini pedagogik qo‘llab-quvvatlashni o‘rganadigan, yoshlarga pedagogik ta’sir ko‘rsatishning pedagogik texnologiyalari va usullarini ishlab chiqadigan pedagogika sohasidir. Muayyan fanga xos bo‘lgan, uning predmeti va pedagogik faoliyatning asosiy maqsadlari bilan belgilanadigan bir hil asosiy

[44] Semenova V.V. Yoshlar sotsiologiyasi // Rossiyada sotsiologiya /, 1998. S. 140-141.

Teslenko A. N. Yunogogika, yoshlik fenomenini ilmiy-pedagogik tushunishning integrativ yo‘nalishi // 2016. No5 19-28-betlar.

vazifalar odatda funktsiyalar deb ataladi. Yugogiyaning nazariy funktsiyasi uch darajada amalga oshiriladi:

• yoshlar mehnatini tashkil etish tajribasini o‘rganish va yoshlar o‘rtasidagi pedagogik jarayonlarning holati va natijalarini diagnostika qilish;

• yoshlarga pedagogik ta’sir ko‘rsatish jarayonida barqaror aloqalar va qonuniyatlarni aniqlash;

• yoshlarni tashkil etishda ijtimoiy-pedagogik faoliyatni prognostik tadqiq qilish.

Yunogogika fanining texnologik funksiyalari ham mavjud ular quidagilardan iboar:

• yoshlar faoliyatini tashkil etish bo‘yicha uslubiy materiallar ishlab chiqish;

• pedagogika fanining yutuqlarini yoshlar bilan ishlash amaliyotiga joriy etish;

• ilmiy tadqiqot natijalarining yoshlar bilan ishlashni tashkil etishga ta’sirini baholash va nazariya va amaliyot o‘rtasidagi o‘zaro aloqani mos ravishda tuzatish.

Xulosa. O‘zbekistonning pedagogika institutlarida 2022-2023- yillarda yangi pedagogika yo‘nalishi ochilganidan keyin, yunogogika fanini pedagogika yo‘nalishda taxsil olayotgan talabalarning asosiy fani sifatida o‘qitilishi joriy qilindi. Bu quyidagi ikki sababga bog‘liq:

1) Pedagogika yo‘nalishida taxsil olayotgan talabalar aynan yoshlar ta’lim tarbiyasi bilan shug‘ullanadi.

2) Yunogohikaning asl mohiyati yoshlar ta’lim tarbiyasi bilan shug‘ullanishdir.

Demak, yunogogika fani yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirish, uni pedagogik va texnologik jihatdan ta’minlashning nazariy va uslubiy asosidir

Foydalanigan adabiyotlar:

1). Semenova V.V. Yoshlar sotsiologiyasi // Rossiyada sotsiologiya /, 1998. S. 140-141.

2). Teslenko A. N. Yunogogika, yoshlik fenomenini ilmiy-pedagogik tushunishning integrativ yo‘nalishi // 2016. No 5. 19-28-betlar.

3). Boboxonov A. O‘zbekistonda pedagogik fikr taraqqiti tarixidan.1967. 11-13betlar.

4). G.B.Kurbanova Yunogogika fanidan o‘quv uslubiy majmua. 2023. 4-8 betlar.

5). Abdullayeva Sh.A. Pedagogik diagnostika va korrektsiya. 2009. 27-30 betlar.